

STANOVISKO VLÁDY

**k návrhu zákona poslanců Radka Vondráčka, Andreje Babiše, Aleny Schillerové, Karla Havlíčka, Jaroslavy Pokorné Jermanové, Lubomíra Metnara, Patrika Nachera a Heleny Válkové na vydání ústavního zákona o referendu o nahrazení peněžní jednotky koruny české peněžní jednotkou euro, o korespondenčním hlasování ve volbách, o zrušení práva veta v Evropské unii a o přerozdělování migrantů v Evropské unii
(sněmovní tisk č. 618)**

Vláda na své schůzi dne 14. února 2024 projednala a posoudila návrh ústavního zákona o referendu o nahrazení peněžní jednotky koruny české peněžní jednotkou euro, o korespondenčním hlasování ve volbách, o zrušení práva veta v Evropské unii a o přerozdělování migrantů v Evropské unii a zaujala k tomuto návrhu ústavního zákona **nesouhlasné stanovisko**, a to zejména z následujících důvodů:

1. Vláda je toho názoru, že otázky, které mají být podle předloženého návrhu ústavního zákona v referendu položeny, by v rámci zastupitelské demokracie měla primárně řešit politická reprezentace, která za to nese i politickou odpovědnost. Je také žádoucí, aby ten, kdo o těchto otázkách bude rozhodovat, byl s danou problematikou co nejvíce obeznámen a byl v co nejširších souvislostech schopen zvážit nejen přímé, ale i nepřímé dopady dané alternativy. Pro posouzení daných otázek a dopadů jednotlivých alternativ je rovněž prospěšná orientace v různých specifických oborech (např. monetární politika, ekonomie, mezinárodní právo, právo Evropské unie a mnoho dalších) a právě politická reprezentace disponuje pro takové rozhodnutí potřebnými informacemi, znalostmi i odborným zázemím a poskytuje tak větší záruku kvalifikovaného rozhodnutí.
2. Vláda upozorňuje, že v případě první otázky, tj. otázky směřující k možnému nahrazení peněžní jednotky koruna česká peněžní jednotkou euro, jde o věc, která by vyžadovala podstatně hlubší zhodnocení již v současné době existujících mezinárodněprávních závazků České republiky vyplývajících z jejího členství v Evropské unii, což navrhovatelé neučinili. Otázka týkající se korespondenčního hlasování ve volbách není formulována jednoznačně. Navíc jde o otázku, která je podstatná z hlediska naplňování základního práva každého občana České republiky volit své zástupce způsobem, který není spojen s nepřiměřenými překážkami, ať už ekonomickými či časovými, a jako taková by zřejmě vůbec neměla být

předmětem referenda. Způsob výkonu volebního práva je upraven „prostými“ zákony, které vycházejí z ústavních principů všeobecného a rovného volebního práva. Vláda připomíná, že korespondenční hlasování je standardním způsobem výkonu volebního práva v desítkách velmi vyspělých zemí, přičemž jde o nástroj, který odbourává faktické překážky pro realizaci již existujícího a ústavou garantovaného volebního práva občanů. Vláda tak nespátřuje žádné důvody, proč by se taková otázka vůbec měla stát předmětem všelidového hlasování.

Korespondenční hlasování při volbě prezidenta republiky, do Poslanecké sněmovny nebo do Evropského parlamentu, jak je aktuálně navrhováno, je v podstatě technicko-organizační způsob realizace ústavou garantovaného volebního práva občanů České republiky pobývajících v zahraničí. Vláda je rozhodně pro zavedení tohoto způsobu výkonu voleb a připomíná, že zavedení korespondenčního hlasování pro občany České republiky pobýající v zahraničí je dlouhodobě jedním z hlavních doporučení Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, která i v České republice pravidelně pozoruje volby (naposledy volbu prezidenta republiky v lednu 2023).

3. Vláda rovněž upozorňuje, že otázka vztahující se k dosavadnímu rozsahu jednomyslného rozhodování v Evropské radě a Radě Evropské unie koliduje s pravomocemi Parlamentu v této oblasti. V otázce možného přechodu od jednomyslného rozhodování v Radě totiž základní smlouvy Evropské unie předpokládají v rámci příslušných přechodových mechanismů tzv. právo veta vnitrostátních parlamentů (čl. 48 odst. 7 Smlouvy o Evropské unii, čl. 81 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie). Jednací řády obou komor Parlamentu navíc předpokládají v daném ohledu tzv. vázaný mandát vlády, který vyžaduje k takovému rozhodnutí vlády předchozí souhlas obou komor Parlamentu.

K tomu vláda dále poznamenává, že výchozím principem návrhů na změny fungování Evropské unie, včetně návrhů na změny rozhodovacích procesů, je pro Českou republiku neoslabovat postavení členských států střední velikosti, jakým je i Česká republika, a jejich vliv na fungování a politiky Evropské unie. Základním způsobem rozhodování v Radě je hlasování kvalifikovanou většinou podle čl. 16 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii, což v praxi znamená, že návrh musí získat podporu minimálně 55 % členských zemí Evropské unie (tj. 15 z 27), které reprezentují 65 % jejich obyvatel. V citlivých politikách, jako je společná zahraniční a bezpečnostní politika, se však rozhoduje jednomyslně. Vláda zdůrazňuje, že rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou do dalších oblastí nepovažuje z hlediska zájmů České republiky za vhodné.

4. K části návrhu týkající se migrace, která zřejmě cílí na Pakt o migraci a azylu, vláda uvádí, že tento Pakt dosud nebyl finálně Radou schválen a jeho současné projednávání znění nabízí členským státům Evropské unie několik variant, jak se na řešení migrační politiky

podílet. Přerozdělování migrantů, žadatelů o azyl a osob s doplňkovou ochranou je pouze jedním z možných nástrojů. Pozice České republiky prezentovaná během vyjednávání o Paktu o migraci a azylu povinné relokační kvóty nepřipouští.

5. Vláda v neposlední řadě uvádí, že nepovažuje za vhodné, že návrh nestanoví kvorum, tedy minimální procentuální hranici účasti oprávněných voličů, která je vyžadována pro platnosti výsledku referenda. Jde přitom o standardní institut, který obsahují například i dřívější poslanecké návrhy ústavních zákonů o referendu [srov. sněmovní tisky č. 8 a 420, kde kvorum činí 20 %, resp. 25 % občanů České republiky oprávněných v referendu hlasovat] nebo zákony o místním či krajském referendu [v obou případech srov. § 48 odst. 1 příslušného zákona].

V návrhu rovněž absentuje určení doby závaznosti rozhodnutí přijatého v referendu, což je také standardní součástí návrhů zákonů [srov. sněmovní tisky č. 8 a 20] i již platných zákonů upravujících referendum [srov. § 7 písm. h) zákona o místním referendu a § 7 písm. g) zákona o krajském referendu]. Časově neomezená závaznost výsledků referenda se vládě nejeví jako vhodná, což potvrzují i sami předkladatelé v části A.1 důvodové zprávy, když uplynutí 20 let od uskutečnění referenda považují za legitimní důvod pro vyhlášení nového referenda. Pravidla pro možnost opakovaného referenda by měla být v návrhu jednoznačně stanovena.

Ačkoliv je v návrhu ústavního zákona uložena prezidentu republiky povinnost vyhlásit výsledek referenda ve Sbírce zákonů (ač se má jednat o Sbírku zákonů a mezinárodních smluv), z návrhu není zcela jasné, jak bude referendum formálně na daný termín vyhlášeno, neboť taková kompetence v předloženém návrhu ústavního zákona není nikomu svěřena.